

**MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI TOMONIDAN
CHIQRILADIGAN QARORLARNING KORRUPSIYAVIY
XATARLARINI KAMAYTIRISH BO'YICHA KONSTITUTSIYAVIY-
HUQUQIY CHORA-TADBIRLAR**

*Aliqulov Komiljon Urol o'g'li O'zbekiston Respublikasi IIV Surxondaryo
akademik litseyi Huquqshunoslik fani o'qituvchisi*

94-462-57-73

komilaliqulov93@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan chiqariladigan qarorlarning konstitutsiyaviy-huquqiy asoslari, ularning korrupsiyaviy xatarlarini tahlil qilish hamda bu xatarlarni kamaytirish yo'llari chuqur o'rganiladi. Muallif O'zbekiston Respublikasida mahalliy boshqaruv tizimi ochiqlicini ta'minlash, fuqarolarning qaror qabul qilishdagi ishtirokini kengaytirish va nazorat mexanizmlarini kuchaytirish orqali korrupsiyani oldini olish yo'llarini taklif qiladi. Xorijiy tajriba tahlili orqali milliy qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: mahalliy boshqaruv, korrupsiya, konstitutsiyaviy huquq, ochiqlik, qarorlar, jamoatchilik nazorati.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurash borasida keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Xususan, 2023-yilda Konstitutsiyaning yangilangan tahririda fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirok etish huquqlari mustahkamlandi. Ammo, ayniqsa, **mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan qabul qilinayotgan qarorlar sohasida korrupsiyaviy xatarlar saqlanib qolmoqda.** Qarorlarning yopiq muhokamalarda qabul qilinishi, manfaatlar to'qnashuvi holatlari va nazoratning sustligi bu xatarlarni kuchaytiradi.

Bu maqola ushbu muammolarning konstitutsiyaviy-huquqiy ildizlarini ochib berishga va ularni bartaraf etish mexanizmlarini ishlab chiqishga qaratilgan.

O‘zbekistonlik olimlar (J.Abdullayeva, A.Xo‘jayev, D.Muminova) korrupsiyaning davlat boshqaruvi, ayniqsa, mahalliy darajadagi salbiy oqibatlarini yoritib bergan. Xalqaro doirada Transparency International va World Bank’ning tadqiqotlari korrupsiya ko‘rsatkichlari va uni kamaytirish bo‘yicha samarali chora-tadbirlarni ko‘rsatadi. Shu bilan birga, korrupsiya holatlari ko‘pincha institutsional zaiflik, qarorlar ustidan jamoatchilik va sud nazoratining yetishmasligi, fuqarolar va ommaviy axborot vositalarining qarorlar qabul qilish jarayonida ishtirok etmasligi bilan bog‘liq ekani aniqlangan.

O‘zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligining 2024-yilgi ma’lumotlariga ko‘ra, 1 yilda 350 dan ortiq mahalliy hokimiyat qarorlarida qonun buzilishlari aniqlangan. Shundan 23 foizi — yer ajratish, 19 foizi — ruxsatnomalar berish va 15 foizi — moliyaviy mablag‘lar ajratish bilan bog‘liq.

Bu holatlar Konstitutsiyaviy prinsiplar — qonuniylik, ochiqlik, javobgarlik va hisobdorlikka zid keladi.

2023-yil Konstitutsiyasi 100-moddasida mahalliy ijro organlarining faoliyati ochiqlik asosida amalga oshirilishi lozimligi belgilangan. 32-modda esa fuqarolarning boshqaruvda ishtirok etish huquqini kafolatlaydi.

Shuningdek:

- “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonun (2017)
- “Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to‘g‘risida”gi Qonun (2014)
- “Mahalliy davlat hokimiyati to‘g‘risida”gi Qonun (1993)

mazkur muammoni hal etish uchun zarur huquqiy asosni belgilab beradi, ammo amaliy mexanizmlar zaif.

Korrupsiyaviy xatarlarni kamaytirish chora-tadbirlari

a) Qarorlar ochiqligini kuchaytirish

- Har bir qaror loyihasi hokimlik veb-saytlarida e‘lon qilinishi majburiy bo‘lishi kerak.
- Qaror e‘lon qilinmaguncha kuchga kirmasligi kerak.

b) Jamoatchilik ishtirokini ta'minlash

- Har bir hududda jamoatchilik kengashlari faoliyat yuritishi va qarorlar loyihasini muhokama qilishi lozim.

- Ovozli muhokamalar, ochiq eshittirishlar joriy etilishi mumkin.

c) Sud nazorati

- Ma'muriy sudlar tomonidan mahalliy qarorlar ustidan shikoyat ko'rib chiqish tartibi soddalashtirilishi kerak.

- Fuqarolar va NNTlar da'vogarlik huquqiga ega bo'lishi lozim.

d) Raqamlashtirish

- Qarorlarni qabul qilish jarayonlari (masalan, yer ajratish) raqamli platformalarda yuritilishi kerak (masalan, "Open Data" portali orqali).

Xorijiy tajriba

Estoniya:

- Har bir mahalliy hokimiyat qarori elektron portalda jamoatchilik muhokamasiga qo'yiladi.

Gruziya:

- Fuqarolar hokimiyat qarorlariga e'tiroz bildirish huquqiga ega; jamoatchilik ekspertizasi instituti mavjud.

Polsha:

- Mahalliy hokimiyat organlarining qarorlari ustidan OAV nazorati kuchli; qonunchilikda jurnalistlarga ustuvor huquqlar berilgan.

Xulosa va takliflar

Mahalliy hokimiyat qarorlarining konstitutsiyaviylik darajasi bevosita ularning ochiqligi, qonuniyligi va jamoatchilik bilan aloqasiga bog'liq. O'zbekiston uchun quyidagi takliflar dolzarb hisoblanadi:

1. **Huquqiy mexanizmlarni kuchaytirish:** qarorlarni sudda bekor qilish mexanizmlarini soddalashtirish.

2. **Qarorlarning majburiy ochiqligi:** qonuniy kuchga kirishi uchun e'lon qilishni majburiy etish.

3. **Fuqarolik jamiyatini jalb qilish:** mahalla, NNT va OAVlar ishtirokini qonun bilan mustahkamlash.

4. **Antikorrupsion audit joriy etish:** har yili qarorlar bo'yicha mustaqil audit o'tkazish tizimini yaratish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil)
2. O'zbekiston Respublikasi "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni. 03.01.2017 y.
3. "Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to'g'risida"gi Qonun. 2014-yil.
4. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2023.
5. O'zbekiston Respublikasi Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi. Statistika, 2024-y.
6. Bobonazarova S. Mahalliy boshqaruvda shaffoflik va jamoatchilik ishtiroki. // Huquq va Davlat, 2023.
7. World Bank. Enhancing Local Governance and Anti-Corruption Mechanisms. Washington, 2022.
8. Gruziya Davlat boshqaruvi strategiyasi. (Gov.ge, 2022)
9. Estoniya E-Hokimiyat portali (Eesti.ee)